

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3388

Vragen van het lid **Dibi** (GroenLinks) aan de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over *het bericht dat de Nationale Ombudsman concludeert dat de vreemdelingenbewaring inhumaan is* (ingezonden 8 augustus 2012).

Antwoord van minister **Leers** (Immigratie, Integratie en Asiel), mede namens van staatssecretaris Teeven (Veiligheid en Justitie) (ontvangen 6 september 2012). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2011–2012, nr. 3337.

Vraag 1

Bent u bekend met het rapport van de Nationale Ombudsman waarin wordt geconcludeerd dat de vreemdelingenbewaring inhumaan is?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2 en 6

Deelt u de mening dat vreemdelingenbewaring een uiterst dwangmiddel is dat zo kort mogelijk moet zijn, zo min mogelijk moet worden toegepast en slechts dan wanneer er uitzicht op terugkeer bestaat? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe verhoudt dit streven zich tot de circa 6 000 asielzoekers die in vreemdelingendetentie verblijven, die hier soms wel langer dan achttien maanden verblijven en bij herhaling worden vastgezet?

Deelt u de mening dat alternatieven voor vreemdelingenbewaring de voorkeur genieten boven vreemdelingendetentie? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wilt u eerst de evaluatie afwachten voordat u op zoek gaat naar meer volwaardige alternatieven, zoals de Nationale Ombudsman bepleit?

Antwoord 2 en 6

Het opleggen van vreemdelingenbewaring is ook in de ogen van het Kabinet een uiterst middel (ultimum remedium) en wordt ook dienovereenkomstig toegepast.

Wanneer door de Nederlandse overheid is bepaald dat rechtmatig verblijf niet (meer) aan de orde is dan dient de vreemdeling Nederland te verlaten. Hierbij staat zelfstandig vertrek voorop. De overheid biedt hierbij ondersteuning aan vreemdelingen die zelfstandig vertrekken. In overleg met de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken zijn deze mogelijkheden vorig jaar nog verder

¹ Rapport Vreemdelingenbewaring, 7 augustus 2012

verruimd om zo de zelfstandige terugkeer verder te stimuleren. Voor alle vreemdelingen die kiezen Nederland zelfstandig te verlaten hoeft vreemdelingenbewaring niet toegepast te worden.

Indien een vreemdeling er niet in slaagt om in de verleende vertrektermijn zelfstandig te vertrekken, kan de vreemdeling onder een vrijheidsbeperkende maatregel met intensieve begeleiding door de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) verder werken aan zijn zelfstandig vertrek. Indien een vreemdeling echter niet meewerkt aan zelfstandig vertrek kan gedwongen terugkeer aan de orde zijn. Hierbij kan als ultimum remedium uiteindelijk ook vreemdelingenbewaring aan de orde zijn.

Dat vreemdelingenbewaring als ultimum remedium wordt ingezet is tevens gewaarborgd doordat de vreemdeling dit bij toetsing van de inbewaringstelling aan de rechter kan voorleggen. Daarbij beoordeelt de rechter tevens of met een minder ingrijpende maatregel had kunnen worden volstaan.

Wanneer de maatregel van bewaring is opgelegd, blijft overigens de mogelijkheid bestaan om bijvoorbeeld door tussenkomst van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) te werken aan zelfstandige terugkeer. Voordat vreemdelingenbewaring wordt opgelegd, wordt op individueel niveau bepaald of met minder ingrijpende maatregelen kan worden volstaan. Om de mogelijkheden te verruimen zijn in 2012 vier pilots gestart die een alternatief moeten zijn voor het opleggen van vreemdelingenbewaring. Deze alternatieven zijn:

1. Het opleggen van een meldplicht bij de Vreemdelingenpolitie (VP) in combinatie met facilitering bij terugkeer door de DT&V aan vertrekplichtige vreemdelingen die opvang/verblijf hebben bij betrouwbaar te achten particulieren of instanties.
2. Het opleggen van een vrijheidsbeperkende maatregel in een vrijheidsbeperkende locatie voor ex-alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) die op het moment van beëindigen van het Project Perspectief aldaar in behandeling waren.
3. Het onderzoeken van een door of namens de vertrekplichtige vreemdeling vooraf te betalen borgsom, die wordt geretourneerd als het grondgebied van de Europese Unie aantoonbaar verlaten is.
4. Het mede financieren van terugkeerprojecten van non-gouvernementele organisaties en stichtingen, die lokaal gesteund worden door gemeenten en/of kerkelijke instanties.

Bij brief van 22 december 2011² heeft de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel uw Kamer hierover geïnformeerd. Deze pilots zullen begin 2013 worden geëvalueerd. In deze evaluatie zullen de aanbevelingen van de Nationale ombudsman zo veel als mogelijk worden betrokken. Op basis van die evaluatie zal worden bepaald welke pilots kunnen worden voortgezet en eventueel in beleid kunnen worden omgezet. Voor sommige pilotprojecten geldt dat deze op onderdelen reeds succesvol zijn. Voor die projecten wordt bekeken of deze in dit stadium in kwantiteit verder kunnen worden uitgebreid en vooruitlopend op de evaluatie reeds kan worden besloten deze aanpak ook na de pilotfase te continueren.

Naast bovenstaande pilots is ook het beleid voor het in vreemdelingenbewaring plaatsen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) gewijzigd. De kern van het nieuwe beleid is dat bewaring van amv's als hoofdregel niet meer plaatsvindt en als uitzondering alleen nog mogelijk is als er sprake is van één of meer van onderstaande bijzondere omstandigheden:

- betrokkene is verdacht van of veroordeeld wegens een misdrijf;
- het vertrek van betrokkene kan binnen veertien dagen gerealiseerd worden;
- betrokkene is eerder met onbekende bestemming vertrokken uit de opvang of heeft zich niet gehouden aan een opgelegde meldplicht of vrijheidsbeperkende maatregel;
- aan betrokkene is de toegang geweigerd aan de buitengrens, en de minderjarigheid is nog niet vastgesteld.

Amv's die op grond van deze beleidswijziging niet meer in bewaring kunnen worden gesteld, worden onder voogdijschap van Nidos ondergebracht in bestaande COA voorzieningen voor amv's.

² TK, vergaderjaar 2011–2012, 19 637, nr. 1483.

Vorenstaande bevestigt dat vreemdelingenbewaring alleen wordt toegepast als er geen andere, minder ingrijpende instrumenten voorhanden zijn waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt. Daarbij zijn door het huidige kabinet stappen gezet om vreemdelingenbewaring nog meer dan voorheen te voorkomen en hiervoor alternatieven te bieden.

De totale instroom in vreemdelingenbewaring in 2011 bedroeg circa 6 100 vreemdelingen. De gemiddelde bezetting in 2011 bedroeg circa 1 240 personen. Het betreft hier naast *uitgeprocedeerde* asielzoekers andere vreemdelingen die geen (langer) recht hebben om zich op Nederlands grondgebied te bevinden. Voor meer dan de helft van de vreemdelingen die in 2011 in vreemdelingenbewaring verbleven, geldt dat de verblijfsduur in vreemdelingenbewaring korter was dan drie maanden.

Hierbij moet aangetekend worden dat de vreemdeling de duur van zijn verblijf in vreemdelingenbewaring in principe zelf in de hand heeft.

Vraag 4

Wat is uw reactie op de constatering dat vreemdelingen in detentie in geestdodende omstandigheden verblijven? Is deze bevinding een gevolg van uw wens om het detentiebeleid te versoberen?

Antwoord 4

Vreemdelingenbewaring wordt in Nederland alleen ter fine van vertrek ingezet. Met het regime in vreemdelingenbewaring wordt derhalve met name beoogd eraan bij te dragen dat de vreemdeling zoveel mogelijk in de gelegenheid wordt gesteld om tijdens de bewaring materieel en emotioneel die zaken te regelen, die nodig zijn met het oog op het vertrek uit Nederland. Arbeid en onderwijs maken geen deel uit van het dagprogramma. Naar de mening van de Nationale ombudsman – die zich daarbij met name heeft gebaseerd op eerder verschenen rapporten van andere instanties en belevingsonderzoek van vreemdelingen in detentie- heeft het niet structureel aanbieden van arbeid en onderwijs tot gevolg dat vreemdelingen in geestdodende omstandigheden moeten verblijven. Het kabinet is echter van mening dat vreemdelingenbewaring zich niet leent voor activiteiten die zijn gericht op het aanleren of onderhouden van (arbeids)vaardigheden met het oog op resocialisatie in de Nederlandse samenleving. Om het gebrek aan arbeid en onderwijs te compenseren worden in de detentiecentra extra inhoudelijke activiteiten aangeboden.

Vraag 5

Hoe beoordeelt u de conclusie dat detentiecentra wel proberen om de omstandigheden te verbeteren, maar dat het tempo te laag is? Wat gaat u eraan doen om in een hoger tempo werk te maken van een meer menswaardige opvang?

Antwoord 5

Anders dan de Nationale ombudsman zijn wij van mening dat er geen sprake is van mensonwaardige detentieomstandigheden in detentiecentra. Het is onvermijdelijk dat in het kader van de vreemdelingenbewaring de beveiligings- en beheersmaatregelen worden getroffen die inherent zijn aan de uitvoering van een vrijheidsbenemende maatregel. Op het terrein van het regime in de detentiecentra zijn onder het vorige en het huidige Kabinet diverse maatregelen getroffen om het bestuursrechtelijk karakter van de maatregel te benadrukken. Zo zijn of worden binnenkort tijdelijke detentiefaciliteiten afgestoten en vervangen door permanente capaciteit met moderne voorzieningen. Zoals eerder aan uw Kamer gemeld is onder andere de bezoektijd per week verdubbeld van één tot twee uur en is het mogelijk gemaakt om ook in het weekend bezoek te ontvangen. Verder is het activiteitenprogramma met vier uur per week extra inhoudelijke activiteiten uitgebreid. Met het oog op de oriëntatie op terugkeer naar het land van herkomst zijn in twee detentiecentra pilots gehouden waardoor beperkt en met veiligheidsmaatregelen omgeven toegang tot internet wordt geboden. Waar met het oog op het doel van de maatregel – het beschikbaar houden van de vreemdeling voor zijn vertrek – aanpassingen wenselijk zijn, zullen deze worden doorgevoerd. Dat is een doorlopend proces.